

DÔVODOVÁ SPRÁVA

k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 377/2004 Z. z. o ochrane nefajčiarov a zákon č. 219/1996 Z. z. o ochrane pred zneužívaním alkoholických nápojov

1. Všeobecná časť

Predkladaná novela reaguje na vážny a aktuálny problém: samoobslužné predajné automaty sú zaplavované psychoaktívnymi konopnými produktmi (deriváty typu 10-OH-HHC, THP, CC9 a ďalšie), ktoré sa predávajú bez reálnej kontroly veku – vrátane automatov s formálnym „overením veku“. Tieto produkty sú často maskované označením „zberateľský predmet“.

Cieľom novely nie je úplný zákaz týchto látok na trhu ani prohibícia. Naopak – novela má zabrániť nekontrolovanému samoobslužnému predaju, ktorý najviac ohrozuje deti a mládež, a presunúť tieto produkty do regulovaného prostredia (špecializované predajne s vyškoleným personálom, osobným overením veku, licenciou a kontrolou kvality).

Úplná prohibícia by viedla k presunu celého trhu na čiernu ulicu, kde by už nikto nekontroloval vek kupujúcich, kvalitu ani množstvo. História nás jasne učí (prohibícia alkoholu v USA, skúsenosti s inými psychoaktívnymi látkami), že zákaz nefunguje – iba vytvára nelegálny trh, zvyšuje kriminalitu a odoberá štátu možnosť regulácie, daní a ochrany verejného zdravia.

Konečným cieľom je regulovaný trh s THC s vekovým limitom (najlepšie 21+), licenciou, daňovým zaťažením a princípmi harm reduction – ako je podrobne rozpracované v analýze „Regulácia trhu s konope ako fiškálny nástroj“ (dostupná na www.sark.sk v časti Na stiahnutie).

Táto novela je preto rýchly medzičasový mostík na ochranu detí už teraz, kým príde komplexný zákon o nových psychoaktívnych látkach pripravovaný Ministerstvom vnútra a Ministerstvom zdravotníctva SR.

Symbolika účinnosti: Účinnosť 1. mája 2026 pripadá presne na 5. výročie vyradenia cannabidiolu (CBD) zo zoznamu psychotropných látok novelou zákona č. 139/1998 Z. z. (účinná od 1. 5. 2021). Symbolicky tak novela nadväzuje na pozitívny krok z roku 2021 a chráni zodpovedný hemp/CBD sektor pred diskreditáciou zo strany nezodpovedných predajcov.

Symetria s alkoholom: Zákon č. 219/1996 Z. z. už reguluje rizikové látky s dôrazom na ochranu mládeže. Pridaním analogického zákazu predaja v automatoch sa dosiahne konzistentný legislatívny prístup k látkam s psychoaktívnym potenciálom.

2. Analýza súčasného stavu

Na Slovensku v súčasnosti (marec 2026) nie je komplexná regulácia psychoaktívnych kanabinoidov. Zatiaľ čo HHC a jeho hlavné deriváty sú od novembra 2024 zaradené medzi zakázané omamné látky, novšie polosyntetické varianty (10-OH-HHC, THP, CC9, THHC a podobne) zostávajú v šedej zóne. Tieto látky sa masívne predávajú v samoobslužných automatoch na verejných priestranstvách, v nákupných centrách, fitness centrách a dokonca v blízkosti škôl.

Predajcovia systematicky obchádzajú existujúce pravidlá označením „zberateľský predmet“, „výskumný vzorok“ alebo „nie na konzumáciu“. V praxi však ide o výrobky určené na psychoaktívnu konzumáciu (vapy, gummy, pre-rolly, kvety, hašišové imitácie). Overenie veku v automate je iluzórne – deti ho obchádzajú čipom, kamarátom alebo falošným dokladom.

Slovenská obchodná inšpekcia (SOI) už dnes pri kontrole tabaku a nikotínových výrobkov posudzuje účel podľa formy, balenia, marketingu a reálneho správania produktu. Napriek tomu chýba explicitný právny základ pre psychoaktívne kanabinoidy, čo umožňuje rýchle šírenie a ohrozuje najmä najzraniteľnejšiu skupinu – deti a mládež.

Komplexný zákon o nových psychoaktívnych látkach (generický prístup podľa chemickej štruktúry) je v príprave na MV SR a MZ SR, avšak jeho účinnosť sa očakáva najskôr v roku 2027. Dovtedy zostáva trh bez ochrany.

3. Cieľ novely

Okamžitá a efektívna ochrana detí a mládeže pred nekontrolovaným prístupom k psychoaktívnym látkam v samoobslužných automatoch.

Presun psychoaktívnych konopných produktov z samoobslužného predaja do regulovaného prostredia špecializovaných predajní s vyškoleným personálom, osobnou kontrolou veku a zodpovedným poradenstvom.

Záchrana a ochrana zodpovedného hemp/CBD sektora pred diskreditáciou celého trhu nezodpovednými hráčmi.

Vytvorenie symetrického legislatívneho rámca s alkoholom a tabakom – látky s psychoaktívnym potenciálom majú byť predávané s rovnakou mierou opatrnosti.

Poskytnutie rýchleho „mostíka“ k budúcej komplexnej regulácii trhu s THC (licencie, vekový limit 21+, dane, kontrola kvality a harm reduction).

4. Finančné, personálne a sociálne dopady

Finančné dopady: Žiadne dodatočné náklady pre štátny rozpočet. Kontroly vykonáva existujúca Slovenská obchodná inšpekcia v rámci bežných činností (podobne ako pri tabaku a nikotíne). Pokuty (5 000 – 50 000 €, opakované až 100 000 €) naopak generujú príjmy do štátneho rozpočtu.

Personálne dopady: Žiadne nové pracovné miesta ani personálne posilnenie nie sú potrebné.

Sociálne a zdravotné dopady: Výrazne pozitívny vplyv na ochranu verejného zdravia, najmä detí a mládeže. Zníženie dostupnosti psychoaktívnych látok v nekontrolovanom prostredí prispieva k prevencii závislostí, psychických porúch a rizikového správania. Podporuje zodpovedné podnikanie a buduje dôveru verejnosti v regulovaný hemp trh. Dlhodobo prispieva k harm reduction stratégii namiesto vytvárania čierneho trhu.

5. Orgán dohľadu a sankčný mechanizmus

Novela výslovne určuje orgán dohľadu a sankčný základ pre oba dotknuté zákony, aby sa predišlo akýmkoľvek aplikačným nejasnostiam pri vymáhaní zákazu.

Novým § 7 ods. 3 zákona č. 219/1996 Z. z. sa výslovne určuje, že dozor nad dodržiavaním zákazu predaja v automatoch vykonáva **Slovenská obchodná inšpekcia (SOI)**. Táto voľba je odôvodnená nasledovne:

SOI je príslušná na kontrolu predaja spotrebných výrobkov vrátane tabaku, nikotínu a potravinových doplnkov a má zavedené kontrolné postupy pre predajné automaty.

SOI disponuje kapacitami a teritoriálnym pokrytím potrebným na efektívnu kontrolu po celom území Slovenska.

Zjednotením orgánu dohľadu pre oba zákony sa predchádza kompetenčným sporom medzi SOI, políciou a obcami, ktoré by inak mohli vzniknúť.

Sankcia vo výške 5 000 – 50 000 €, pri opakovanom alebo závažnom porušení až 100 000 €, je konzistentná so sankciou stanovenou v zákone č. 377/2004 Z. z. a zodpovedá závažnosti porušenia – predaju psychoaktívnych látok bez kontroly veku.

6. Prechodné ustanovenie – 30-dňová lehota

Novela obsahuje prechodné ustanovenie, ktoré prevádzkovateľom predajných automatov poskytuje 30-dňovú lehotu na uvedenie ich činnosti do súladu so zákonom. Lehota je zámerne krátka a plne zodpovedá povahe regulovaného predmetu – jej dĺžka nie je ústupkom voči prevádzkovateľom, ale výrazom proporcionality zásahu:

Predajný automat je fyzické zariadenie, ktoré možno odpojiť, vyprázdniť a odstrániť v priebehu hodín – nie mesiacov. Technická náročnosť splnenia povinnosti je minimálna.

Predajcovia sú si vedomí neistého právneho postavenia predávaných produktov a nemôžu sa odvolávať na dlhodobú ochranu legitímnych očakávaní v oblasti, kde šedá zóna bola dobre známa.

Záujem na čo najrýchlejšej ochrane detí a mládeže pred psychoaktívnymi látkami prevažuje nad záujmom prevádzkovateľov na dlhšom prechodnom období.

Po uplynutí 30-dňovej lehoty sa plne uplatňujú sankcie podľa príslušných ustanovení oboch zákonov.

7. Návrh na schválenie

Vzhľadom na naliehavosť ochrany detí a mládeže pred nekontrolovaným prístupom k psychoaktívnym látkam navrhujem schválenie návrhu zákona v skrátanom legislatívnom konaní podľa § 89 zákona o rokovacom poriadku NR SR. Ide o verejnoprospešný a časovo citlivý zásah, ktorý nevyžaduje rozsiahlu diskusiu a môže byť prijatý rýchlo bez negatívnych dopadov na iné oblasti.